

УДК 599.536(537)

**СНІГІРЬОВ С. М., МЕДІНЕЦЬ В. І.,
АБАКУМОВ О. М., ПІЦИК В. З.**

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
м. Одеса, Україна
e-mail: snigirev@te.net.ua*

ВІЗУАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ ДЕЛЬФІНІВ В ПРИБЕРЕЖНИХ ВОДАХ ОСТРОВА ЗМІЙНИЙ (ЧОРНЕ МОРЕ) В 2010-2016 РР.

В зв'язку з впровадженням в Україні рамочної директиви ЄС з морської стратегії, моніторинг чорноморських китоподібних – біологічних об'єктів верхнього трофічного рівня, як складова частина екосистемних досліджень стану морського середовища, є дуже важливим та актуальним. За результатами щоденних візуальних спостережень, виконаних у 2016 рр. (квітень-грудень) в рамках держбюджетної тематики, що фінансувалась МОН України, та частково в 2016 році в рамках міжнародного проекту ЕМБЛАС 2, нами досліджувались особливості перебування в прибережних водах острова Зміїний трьох видів чорноморських дельфінів. Виявлено, що Азовка або морська свиня (*Phocoena phocoena relicta* Abel, 1905) у острова в середньому зустрічалася найчастіше (74,5% від всіх спостережень). Зустрічальності білобокого дельфіна (*Delphinus delphis ponticus* Barabach, 1935) та афаліни (*Tursiops truncatus ponticus* Barabach, 1940) були значно меншими – 17,5 та 8,0% відповідно. Показано, що для кожного виду дельфінів характерні середні відстані від берегової смуги острову, на яких вони спостерігались: азовки найбільш часто спостерігались на відстанях 50-300 м, білобок дельфіни – 150-500 м та афаліни – 300-500 м. Результати наших спостережень дельфінів біля острову Зміїний відповідає отриманим раніше даним [1-5] про їх відносний розподіл по видах у Чорному морі, згідно з якими в територіальних водах України переважають та характеризуються найбільшим ареалом розповсюдження морські свині. Чисельність білобокого дельфіну та афаліни за нашими даними була значно меншою, тобто біля берегів острову ці види зустрічаються спорадично. Білобок дельфіни утворюють регулярні скупчення в пелагіалі

За даними спостережень найбільше число дельфінів всіх трьох видів у острова було зареєстровано у 2012 році (рис.). За результатами іхтіологічних зйомок, цей рік характеризувався також найбільшими уловами пелагічних видів риб: хамси, шпроту, атерини, ставриди, які є основною їжею чорноморських дельфінів. У 2015-2016 рр. чисельність візуально спостерігаємих дельфінів була відносно невелика, протягом сезону досліджень було відмічено всього 258 та 184 особин дельфінів відповідно. Аналіз середніх значень візуальних реєстрацій дельфінів по сезонах року показав, що максимума чисельності азовки у острова припадають на квітень-травень та, менш значні, на вересень, білобокого дельфіну – вересень, афаліни червень та жовтень.

D. d. ponticus

250

P. p. relicta

0

2010 2011 2012

2013

2014 2015

2016

Рік

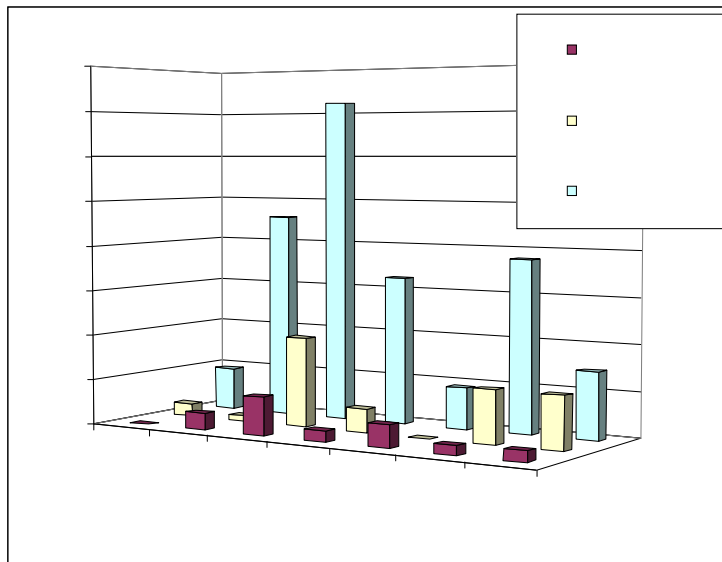

Рис. – Кількість візуально зареєстрованих дельфінів (азовки, білобокого дельфіна та афаліни) біля острова Зміїний в 2010-2016 рр.

На наш погляд, це може залежати від концентрації риб – харчових об'єктів дельфінів в прибережних водах острова Зміїний. Так, наприклад, навесні у острова найбільш часто утворюють значні скупчення шпрот, хамса, мерланг та атерина, що приваблює азовок, які є їх основними споживачами. В червні, вересні-жовтні біля острова утворюються сезонні скупчення ставриди, саргана, хамси, шпроту, є основними об'єктами харчування білобокого дельфіну та афаліни які [2, 3].

Протягом систематичних спостережень останніх 2 років (2015-2016 рр.) в рамках держбюджетної тематики та міжнародного проекту ЕМБЛАС 2, на острові Зміїний не було зафіксовано жодного випадку викидів мертвих дельфінів на берег. Це може свідчити про зменшення промислового навантаження при застосуванні зябрових сіток під час лову калкану в районі острова Зміїний в останні роки.

Література:

1. Оценка численности китообразных в прибрежных водах северной части Черного моря: результаты судовых учетов в августе–октябре 2003 г. / А.А. Биркун мл., [и

др.] // Морские млекопитающие Голарктики : сб. науч. тр. 3-й междунар. конф. (Коктебель, 11–17 окт. 2004). М. 2004. С. 64–68.

2. Кривохижин С.В. Стан популяцій китоподібних у водах України: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата біол. наук, спец. 03.00.17 – «гідробіологія» / С.В. Кривохижин / Інст. біології південних морів НАНУ, Севастополь, 2009. 24 с.

3. Кривохижин С.В., Биркун А.А. мл. Спектр питания китообразных в Черном море // Морський екологічний журнал. 2009. Т. VIII, № 4. С. 67-78.

4. Цалкин В.И. О размещении обыкновенного дельфина (*D. delphis* L.) в Черном море // Докл. АН СССР. 1937. 16, № 2. С. 133 – 135.

5. Krivokhizhin S.V Prey species of Black Sea cetaceans / S.V. Krivokhizhin, A.A., Jr. Birkun, J.V. Nessonova // European research on cetaceans – 14: Proc. 14th Ann. Conf. Europ. Cetacean Soc. (Cork, Ireland, 2 - 5 Apr. 2000). Cork, 2000. P. 229.